

KINH NGHIỆM QUỐC TẾ VỀ TRIỂN KHAI HỘ CHIẾU VACCINE ĐIỆN TỬ VÀ ĐỀ XUẤT ĐỐI VỚI VIỆT NAM

Trần Thị Liên Hương¹

Trường Đại học Ngoại thương, Hà Nội, Việt Nam

Phạm Thị Minh Anh

Trường Đại học Ngoại thương, Hà Nội, Việt Nam

Phạm Thị Vân Anh

Trường Đại học Ngoại thương, Hà Nội, Việt Nam

Đinh Thu Huyền

Trường Đại học Ngoại thương, Hà Nội, Việt Nam

Ngày nhận: 26/03/2022; Ngày hoàn thành biên tập: 30/08/2022; Ngày duyệt đăng: 06/09/2022

Tóm tắt: Từ khi đại dịch COVID-19 xuất hiện, không ít các hệ lụy tiêu cực đã tác động đến thế giới nói chung và Việt Nam nói riêng. Sau khi kiểm chứng tính hiệu quả của các loại vaccine hiện hành với hai năm kể từ khi dịch bùng phát, một số quốc gia đã áp dụng linh hoạt chương trình hộ chiếu vaccine điện tử để tái thiết các hoạt động phục hồi kinh tế, thương mại quốc tế, nhất là đối với du lịch quốc tế. Bài viết tiến hành nghiên cứu các quy định pháp lý và thực tiễn áp dụng chương trình hộ chiếu vaccine điện tử của một số nước trên thế giới như Hoa Kỳ, Trung Quốc và một số quốc gia EU; từ đó, rút ra những đánh giá về rủi ro pháp lý của chương trình này và đưa ra những lưu ý cho Việt Nam khi triển khai chương trình hộ chiếu vaccine điện tử trong thời gian tới.

Từ khóa: Hộ chiếu vaccine điện tử, Chuyển đổi số, COVID-19, Việt Nam

INTERNATIONAL EXPERIENCE ON THE DEPLOYMENT OF DIGITAL VACCINE PASSPORTS AND RECOMMENDATIONS FOR VIETNAM

Abstract: Since the emergence of the COVID-19 pandemic, many negative consequences have affected the world in general and Vietnam in particular. After verifying the effectiveness of the current vaccines with more than two years since the outbreak of the pandemic, some countries have flexibly applied the program digital COVID-19 vaccine passport to recover the economy and re-establish

¹ Tác giả liên hệ, Email: huongttl@ftu.edu.vn

international trade, especially international tourism. This paper studies the legal provisions and practical application of the digital COVID-19 vaccine passport in some countries such as the United States, China, and some EU countries; from there, draws assessments of the legal risks of this program and gives recommendations to Vietnam when implementing the digital COVID-19 vaccine passport in the near future.

Keywords: Digital Vaccine Passport, Digital Transformation, COVID-19, Vietnam

1. Đặt vấn đề

Trong hai năm trở lại đây, dịch bệnh COVID-19 bùng phát và diễn biến phức tạp đã tác động tiêu cực đến nhiều lĩnh vực khác nhau của đời sống xã hội. Cùng với nỗ lực tiêm chủng để phòng ngừa lây nhiễm virus SARS-CoV-2, hộ chiếu vaccine điện tử đã thu hút sự quan tâm của nhiều quốc gia. Đứng trước nhu cầu khôi phục kinh tế, trao đổi thương mại, nhất là du lịch, giữa các nước sau một thời gian dài bị hạn chế vì dịch bệnh, hộ chiếu vaccine điện tử đang trở thành một giải pháp được các quốc gia nghiên cứu triển khai. Trong bối cảnh nhiều quốc gia đã áp dụng thành công hộ chiếu vaccine điện tử để mở cửa, đưa hoạt động kinh tế - xã hội trở lại trạng thái bình thường mới, việc triển khai hộ chiếu vaccine điện tử tại Việt Nam là một yêu cầu cấp bách trong thời điểm này. Tuy nhiên, tại Việt Nam vẫn chưa có một cơ chế pháp lý cụ thể điều chỉnh về hộ chiếu vaccine điện tử. Do đó, việc tìm hiểu, nghiên cứu thực trạng triển khai hộ chiếu vaccine điện tử ở một số nước trên thế giới để tìm ra giải pháp phù hợp với Việt Nam là nhiệm vụ vô cùng quan trọng.

Vì vậy, trong bài viết này, các tác giả, bên cạnh việc trình bày tổng quan về hộ chiếu vaccine điện tử, sẽ tập trung làm rõ những vấn đề pháp lý khi triển khai chương trình hộ chiếu vaccine điện tử tại một số quốc gia, từ đó rút ra một số lưu ý giúp Việt Nam có thể áp dụng thành công và hiệu quả chương trình này.

2. Tổng quan về hộ chiếu vaccine điện tử

2.1 Khái niệm về hộ chiếu vaccine điện tử

Hộ chiếu vaccine điện tử là một khái niệm mới, phụ thuộc vào tính chất và cách thức triển khai tại các quốc gia khác nhau, chương trình này được gọi với các tên gọi khác nhau.

Tại Châu Âu, Chứng nhận kỹ thuật số về COVID-19 khối EU (EU Digital COVID Certificate) là một chứng nhận hiển thị trên các thiết bị điện thoại thông minh hoặc có thể in ra giấy. Chứng nhận này được cấp cho những người đã được tiêm vaccine ngừa COVID-19 đủ hai liều cơ bản, đã có kết quả xét nghiệm âm tính với virus SARS-CoV-2, hoặc đã phục hồi từ COVID-19 (European Parliament & the Council, 2021).

Tại Trung Quốc, Chứng nhận sức khỏe du lịch quốc tế (International Travel Health Certificate) là chứng nhận cho biết thông tin chi tiết về tình trạng tiêm chủng

COVID-19 của chủ sở hữu, kết quả xét nghiệm axit nucleic và xét nghiệm kháng thể IgM. Chứng nhận này có thể được sử dụng dưới dạng kỹ thuật số hoặc in ra và sử dụng dưới dạng giấy (Library of Congress, 2021).

Tại Hoa Kỳ, Thẻ thông hành chung (Common Pass) là một ứng dụng sức khỏe kỹ thuật số để xác minh được người dùng đã được tiêm chủng hoặc xét nghiệm âm tính với COVID-19 (The Commons Project Foundation, 2021).

Theo báo cáo của Tổ chức Y tế Thế giới, “giấy chứng nhận tiêm chủng là một tài liệu sức khỏe ghi lại dịch vụ tiêm chủng, theo truyền thống là một dạng thẻ giấy, bao gồm những thông tin về cá nhân người được tiêm chủng, vaccine được tiêm chủng, ngày được tiêm chủng và những dữ liệu khác. Giấy chứng nhận tiêm chủng kỹ thuật số là hồ sơ tiêm chủng ở định dạng điện tử mà cả người được tiêm chủng và nhân viên y tế được ủy quyền có thể truy cập được, được sử dụng theo cách thức tương tự như thẻ giấy để đảm bảo việc chăm sóc liên tục hoặc cung cấp bằng chứng về tiêm chủng” (Mehl & cộng sự, 2021).

Từ những quy định và định nghĩa trên của các quốc gia và WHO, có thể hiểu: “Hộ chiếu vaccine điện tử là tài liệu kỹ thuật số, bao gồm các thông tin về cá nhân người được tiêm chủng, vaccine được tiêm chủng, ngày được tiêm chủng và các thông tin khác, chứng minh một cá nhân mang kháng thể với virus hoặc đã có kết quả xét nghiệm âm tính với virus (trong trường hợp này là COVID-19). Trong đó, các kháng thể có thể được tạo ra một cách tự nhiên khi khỏi bệnh hoặc thông qua việc tiêm chủng” (Phelan, 2020).

2.2 Vai trò của hộ chiếu vaccine điện tử

Trong bối cảnh các quốc gia trên thế giới đều cố gắng hạn chế sự lây lan của đại dịch COVID-19, đồng thời vẫn duy trì các mục tiêu phục hồi kinh tế và khôi phục thương mại quốc tế, vai trò của hộ chiếu vaccine điện tử là vô cùng quan trọng. Những vai trò này gồm có:

Thứ nhất, hộ chiếu vaccine điện tử là cơ sở để các quốc gia thiết lập lại các hoạt động thương mại, du lịch, góp phần giải quyết tình trạng khó khăn của nhiều ngành kinh tế bị tác động bởi COVID-19. *Thứ hai*, hộ chiếu vaccine điện tử là công cụ hữu hiệu góp phần đưa xã hội trở lại trạng thái bình thường. *Thứ ba*, hộ chiếu vaccine điện tử giúp tiết kiệm thời gian, chi phí và nhân lực cho việc thực hiện các thủ tục, quy trình cách ly phức tạp khi nhập cảnh vào nhiều nước trên thế giới. *Thứ tư*, hộ chiếu vaccine điện tử cho phép các cơ quan chức năng thực hiện việc quản lý người nước ngoài và công dân nước mình khi trở về nước được nhập cảnh một cách dễ dàng, thuận lợi.

Tuy nhiên, các quốc gia cũng phải cân nhắc một số vấn đề: chỉ khi trên 80% dân số được tiêm chủng, thì các quốc gia mới nên tiến hành chương trình này, trong khi đó hiện tỷ lệ tiêm chủng của nhiều nước chưa đạt yêu cầu (Bolotin & cộng sự, 2021; Phạm, 2021). Việc áp dụng hộ chiếu vaccine vẫn tiềm ẩn những rủi ro nhất định trong

bối cảnh chủng virus biến đổi quá nhanh, xuất hiện nhiều biến thể nguy hiểm, tỷ lệ người dân được tiêm chủng vaccine còn quá thấp, thời gian tồn tại miễn dịch sau tiêm vaccine bao lâu vẫn còn đang đánh giá. Đó là lý do khiến việc triển khai, áp dụng chương trình hộ chiếu vaccine điện tử ở nhiều quốc gia vẫn chỉ nằm trong kế hoạch.

3. Thực trạng áp dụng hộ chiếu vaccine điện tử trên thế giới

3.1 Quy định về hộ chiếu vaccine điện tử của một số quốc gia trên thế giới

Điều kiện để áp dụng hộ chiếu vaccine điện tử cũng có những sự khác nhau tại các quốc gia. Dựa theo thứ tự triển khai hộ chiếu vaccine điện tử cũng như tầm ảnh hưởng về kinh tế, chính trị, xã hội lên các nước khác trên thế giới, bài viết này lựa chọn triển khai nghiên cứu các quy định về chương trình hộ chiếu vaccine điện tử của EU, Trung Quốc, Hoa Kỳ.

3.1.1 Quy định về hộ chiếu vaccine điện tử của EU

EU là một trong những khu vực đầu tiên trên thế giới áp dụng hộ chiếu vaccine điện tử với tên gọi là Chứng nhận kỹ thuật số về COVID-19 khối EU.

Chứng nhận kỹ thuật số về COVID-19 khối EU là thông tin về việc tiêm chủng, kết quả xét nghiệm hoặc đã khỏi COVID-19 (Điều 2 khoản 2 EU digital COVID certificate Regulation), được ghi nhận lên một hệ thống số và cá nhân hóa bằng mã QR.

Chứng nhận kỹ thuật số về COVID-19 khối EU được xem là minh chứng điện tử để xác nhận rằng một người thỏa mãn một trong các điều kiện sau (The European Commission, 2021): đã được tiêm phòng COVID-19; âm tính với COVID-19; hoặc đã hồi phục hoàn toàn sau khi nhiễm COVID-19.

Theo EU, chứng nhận này mang sáu đặc tính nổi bật chính bao gồm: Hình thức đa dạng: loại giấy truyền thông và dạng điện tử; Sử dụng công nghệ quét mã QR; Miễn phí; Ngôn ngữ đa dạng (bao gồm tiếng Anh và ngôn ngữ quốc gia người dùng); Có tính an toàn và bảo mật; Có hiệu lực trên toàn lãnh thổ các nước thành viên EU (The European Commission, 2022).

Việc sử dụng chứng nhận này sẽ giúp công dân có quốc tịch thuộc các nước trong EU và cả công dân có quốc tịch ngoài EU nhưng đang cư trú hợp pháp trên lãnh thổ các nước thuộc EU được quyền tự do đi lại giữa các nước trong khối (Điều 1 khoản 1 điểm 1 EU digital COVID certificate Regulation) một cách thuận tiện hơn. Tính đến tháng 03/2022, chứng nhận này cũng đã được 35 quốc gia ngoài khối EU chấp nhận lưu hành (The European Commission, 2022). Điều đó có nghĩa người dân EU cũng có thể dùng Chứng nhận kỹ thuật số về COVID-19 khối EU để di chuyển ra khỏi hoặc nhập cảnh vào các quốc gia chấp nhận chứng nhận này và được hưởng các tiện ích theo thỏa thuận giữa EU và các nước đã đàm phán. Trên thực tế, từ khi chính thức áp dụng Chứng nhận kỹ thuật số về COVID-19 khối EU, EU cũng đã ban hành Bộ quy tắc điều chỉnh (EU digital COVID certificate Regulation 2021) để đề ra các quy định

chung trong áp dụng loại chứng nhận này. Tuy nhiên, EU đã đưa ra sửa đổi đối với một số quy định trong triển khai hộ chiếu vaccine điện tử để phù hợp hơn với bối cảnh hiện tại. Chứng nhận kỹ thuật số về COVID-19 khối EU giúp đảm bảo rằng các hạn chế hiện đang áp dụng có thể được dỡ bỏ một cách đồng bộ. Các quốc gia thành viên không nên áp đặt thêm các hạn chế đi lại đối với người có Chứng nhận kỹ thuật số về COVID-19 khối EU, trừ khi chúng cần thiết và tương xứng với việc bảo vệ sức khỏe cộng đồng; khi đó, quốc gia thành viên đó sẽ phải thông báo cho Ủy ban Châu Âu và tất cả các quốc gia thành viên khác và đưa ra lý do cho quyết định áp đặt hạn chế của mình. Theo Bộ quy tắc điều chỉnh được ban hành năm 2021, người có đủ tiêu chuẩn được cấp hộ chiếu vaccine điện tử mới có thể di chuyển tự do giữa các nước trong khối, tuy nhiên, từ tháng 02/2022, EU không hạn chế việc đi lại của công dân trong khối bởi Chứng nhận kỹ thuật số về COVID-19 khối EU hiện mang ý nghĩa tạo điều kiện thuận lợi hơn cho việc di chuyển tự do trong EU chứ không phải là điều kiện tiên quyết như trước. Dù vậy, nếu không có chứng chỉ, công dân vẫn có thể phải chịu các hạn chế như thử nghiệm hoặc kiểm dịch. Các quốc gia thành viên có thể đưa ra các hạn chế đi lại (The European Commission, 2022).

Trong EU, cũng có quy định riêng về các loại vaccine được áp dụng (The European Commission, 2021). Cụ thể, năm loại vaccine được chấp nhận tại EU gồm có: BioNTech and Pfizer, Moderna, AstraZeneca, Johnson & Johnson/Janssen Pharmaceuticals và Novavax. Vaccine từ Sanofi-GSK chỉ được chấp nhận dưới sự giám sát của Cơ quan Y tế Châu Âu (European Medicine Agency) (The European Commission, 2022). Ngoài ra, chỉ những xét nghiệm NAAT (bao gồm xét nghiệm RT-PCR) và xét nghiệm kháng nguyên nhanh nằm trong danh sách phổ biến được thiết lập trên cơ sở Khuyến nghị của Hội đồng 2021/C24/01 mới đủ điều kiện nhận chứng chỉ xét nghiệm được cấp theo Quy định về Chứng nhận kỹ thuật số về COVID-19 khối EU (The European Commission, 2022). Mỗi quốc gia thành viên có thể quyết định xem quốc gia đó chấp nhận các xét nghiệm kháng nguyên nhanh hay chỉ xét nghiệm NAAT. Chứng nhận kỹ thuật số về COVID-19 khối EU chỉ có thể được cấp cho người đã phục hồi sau COVID-19 sau khi xét nghiệm NAAT, chẳng hạn như xét nghiệm RT-PCR (The European Commission, 2022).

Mặc dù được gọi là chứng nhận kỹ thuật số, nhưng vẫn có sự linh hoạt đối với người không sử dụng điện thoại thông minh, bởi họ có thể sử dụng chứng nhận giấy mang mã QR để cơ quan có thẩm quyền thực hiện việc quét mã trên chứng nhận giấy đó. Mã QR hiển thị đầy đủ thông tin tiêm chủng, kết quả xét nghiệm và lịch sử bệnh của người dùng.

3.1.2 Quy định về hộ chiếu vaccine điện tử của Hoa Kỳ

Tại Hoa Kỳ, Chính phủ cho biết sẽ không có hộ chiếu tiêm chủng nào được cung cấp bởi Chính phủ liên bang. Thay vào đó, các sáng kiến tư nhân và chính quyền các bang khác nhau đã cung cấp hàng trăm ứng dụng và dịch vụ liên quan đến vaccine mà mọi người có thể chọn sử dụng (Rebecca, 2021). Cuối năm 2020, tổ chức phi

lợi nhuận - The Commons Project - kết hợp với Diễn đàn Kinh tế Thế giới đã cho ra đời ứng dụng Common Pass nhằm tăng tốc độ xác minh tiêm chủng tại các sân bay. Về bản chất, Common Pass cũng giống như Chứng nhận kỹ thuật số về COVID-19 khối EU nhưng cơ chế hoạt động có phần bảo mật hơn (The Commons Project, 2021). Người dùng sẽ khai thông tin cá nhân và các thông tin tiêm chủng, dịch tễ, kết quả xét nghiệm trên ứng dụng và nhận lại một mã QR cá nhân. Khi người dùng xuất/nhập cảnh, mã QR được quét. Common Pass sẽ đánh giá kết quả xét nghiệm và lịch sử tiêm chủng của người dùng có đến từ nguồn đáng tin cậy hay không; và từ các thông tin đó, người dùng có đáp ứng được các yêu cầu của nước mà họ muốn nhập cảnh hay không. Các thông tin cá nhân không bị lộ trong quá trình xác minh. Tuy nhiên, cơ chế này của Common Pass cũng mang lại rủi ro, việc quét mã không hiển thị thông tin cụ thể của người dùng sẽ khó cho cơ quan chức năng trong việc xác minh độ trùng khớp của mã QR và cá nhân người dùng; điều này có thể tạo điều kiện cho hành vi mạo danh chủ thể (Bloomberg, 2020).

Ngoài ra, Công ty International Business Machines (IBM) đã ra mắt ứng dụng hệ chiếu vaccine điện tử có tên IBM Digital Health Pass và được chính quyền bang New York triển khai áp dụng (Karopoulos & cộng sự, 2021). Tại ứng dụng này, mọi người có thể đăng nhập vào cơ sở dữ liệu với các thông tin gồm họ tên, ngày sinh, ngày tiêm chủng và nhận mã QR (International Business Machines, 2021). Ứng dụng IBM Digital Health Pass của IBM sẽ hiển thị tên, ngày sinh và xác minh tiêm chủng. Vì vậy, các hãng bay có thể đối chiếu với các thông tin trên căn cước hoặc hệ chiếu để xác minh. Tuy vậy, việc có quá nhiều các ứng dụng có chức năng như hệ chiếu vaccine điện tử cũng khiến các nhà quản lý khó đưa ra các chính sách quản lý thống nhất, đồng bộ, hiệu quả. Cả nhà nước và bản thân người dùng cũng sẽ lúng túng trong quản lý và sử dụng bởi sự đa dạng này.

3.1.3 Quy định về hệ chiếu vaccine điện tử của Trung Quốc

Trung Quốc đã áp dụng triệt để cơ sở dữ liệu lớn (Big Data) vào việc phòng, chống dịch COVID-19. Thông qua hai nền tảng có nhiều người dùng nhất là WeChat và Alipay, người dân Trung Quốc có thể cài đặt và quét mã sức khỏe QR trên điện thoại của mình. Các ứng dụng này còn được biết tới với tên gọi Chứng nhận sức khỏe du lịch quốc tế. Các hệ thống này đều có liên kết với số điện thoại, thẻ căn cước công dân của từng cá nhân và được sử dụng để truy vết lịch sử tiếp xúc, đánh giá các nguy cơ về sức khỏe, hiển thị kết quả của bất kỳ xét nghiệm COVID-19 hoặc thông tin về liệu vaccine gần nhất của họ. Hiện nay, tại mọi địa điểm công cộng đều có mã QR để mọi người phải quét mã khai báo sức khỏe trước khi sử dụng dịch vụ (Phan, 2021). Sau khi quét mã sức khỏe, nếu ứng dụng hiện “xanh” thì người dân có thể di chuyển và sử dụng dịch vụ; nếu mã quét là màu “đỏ”, họ cần phải tự cách ly hay đến các cơ quan y tế để điều trị, không thể đi đến nơi khác nhằm ngăn chặn việc lây lan dịch bệnh.

Trên lý thuyết, Chứng nhận sức khỏe du lịch quốc tế là không bắt buộc, tuy nhiên, thực tế hiện nay, sức khỏe của người dân Trung Quốc gần như được kiểm soát chặt chẽ bởi loại giấy tờ này. Nguyên do là vì nếu người dân không thực hiện khai báo y tế qua mã QR, họ gần như không thể sử dụng loại dịch vụ nào, thậm chí là mua thực phẩm (Phan, 2021). Chứng nhận y tế này được yêu cầu xuất trình trước khi lên máy bay, ngay cả với chặng bay nội địa. Tại Bắc Kinh, các hãng taxi cũng đưa yêu cầu hành khách phải quét mã QR trước khi sử dụng dịch vụ (Phan, 2021).

Hiện nay, bên cạnh EU, Hoa Kỳ, Trung Quốc, một số nước và vùng lãnh thổ trên thế giới gần như đã đạt ngưỡng miễn dịch cộng đồng như Israel, Thổ Nhĩ Kỳ, Seychelles, U.A.E, Qatar, Maldives... đã bắt đầu áp dụng hộ chiếu vaccine điện tử không giới hạn trong mọi hoạt động. Ngoài ra, một số thị trường du lịch cạnh tranh với Việt Nam trong khu vực như Thái Lan, Singapore cũng dần hoà chung xu hướng áp dụng cơ chế này: Thái Lan dự kiến khôi phục các hoạt động du lịch quốc tế tại đảo Phuket và một số điểm du lịch khác; Singapore triển khai áp dụng mô hình “Bong bóng du lịch” và thỏa thuận “Làn xanh đối ứng”... (Viện Nghiên cứu và Phát triển du lịch, 2021).

3.2 Một số vấn đề pháp lý trong áp dụng hộ chiếu vaccine điện tử trên thế giới

Trong bối cảnh hiện nay, khi tất cả các quốc gia trên thế giới đang tập trung mọi nguồn lực để ngăn ngừa sự lây lan của đại dịch COVID-19, cùng với đó là từng bước hồi phục nền kinh tế, thì hộ chiếu vaccine điện tử có thể được coi như là một trong những giải pháp hữu ích được nhiều quốc gia công nhận. Hộ chiếu vaccine điện tử có thể làm gia tăng tốc độ trở lại cuộc sống bình thường và thúc đẩy các hoạt động kinh tế với khả năng giảm nguy cơ lây truyền virus (Rosa & cộng sự, 2021). Tuy nhiên, khi áp dụng hộ chiếu vaccine điện tử, các quốc gia trên thế giới đều cần đảm bảo những điều kiện nhất định.

Thực tiễn cho thấy, hộ chiếu vaccine điện tử vẫn còn đang tồn tại một số vấn đề về mặt pháp lý. Cụ thể, các vấn đề này gồm có:

Thứ nhất, hiệu lực thời gian của hộ chiếu vaccine điện tử vẫn đang là một vấn đề còn chưa được quy định rõ ràng. Vào thời điểm mới triển khai, chưa rõ vaccine có thể bảo vệ được người đã tiêm chủng trong bao lâu. Ngoài ra, virus đã biến chủng làm cho vấn đề càng phức tạp thêm do đã chủng ngừa không có nghĩa là miễn nhiễm với virus corona biến chủng. Vaccine được sử dụng ở một số quốc gia có thể không hiệu quả đối với các biến thể SARS-CoV-2 mới xuất hiện trong nước đó hoặc ở nước ngoài (Leng, 2021). Do vaccine ngừa COVID-19 là một loại vaccine vẫn còn mới, ra đời trong tình huống khẩn cấp nên thời gian bảo vệ con người của những loại vaccine này chưa được nghiên cứu đầy đủ (Brehring, 2021). Hiện nay, các chuyên gia vẫn đang tiến hành nghiên cứu khoảng thời gian mà vaccine COVID-19 có thể bảo vệ con người sau khi được tiêm chủng. Mặc dù, các nhà nghiên cứu đang bắt đầu hiểu rõ hơn về cách thức miễn dịch hiện có bảo vệ chống

lại sự tái nhiễm và ngăn ngừa COVID-19 từ vaccine, nhưng vấn đề thời gian kéo dài khả năng miễn dịch của vaccine thực sự vẫn còn rất thách thức bởi các biến thể mới vẫn liên tục xuất hiện (Prakash & Mitzi, 2022). Trước mắt, để giải quyết vấn đề này, các nước cũng đề ra những điều kiện để áp dụng hộ chiếu vaccine điện tử cho những người sử dụng. Ví dụ, những người có kết quả xét nghiệm âm tính được hiển thị trên Chứng nhận kỹ thuật số về COVID-19 khối EU sẽ được miễn các yêu cầu kiểm dịch, trừ khi họ đến từ các khu vực bị ảnh hưởng nặng nề bởi virus. Các quốc gia thành viên đã nhất trí về thời hạn hiệu lực tiêu chuẩn cho các xét nghiệm: 72 giờ đối với xét nghiệm PCR và 48 giờ đối với xét nghiệm kháng nguyên nhanh nếu được quốc gia thành viên chấp nhận (The European Commission, 2022).

Thứ hai, vấn đề về hiệu lực không gian của hộ chiếu vaccine điện tử còn gây nhiều tranh cãi. Có rất nhiều loại vaccine trên toàn thế giới với hiệu quả không giống nhau, nghĩa là các nước phải công nhận vaccine của nhau thì hộ chiếu vaccine điện tử mới có ý nghĩa. Việc công nhận vaccine của các quốc gia vô cùng phức tạp khi toàn thế giới chưa có một hệ thống dữ liệu y tế và tiêm chủng thống nhất. Tháng 10/2021, các quan chức Hoa Kỳ đã thông báo rằng nước này sẽ dỡ bỏ các hạn chế đi lại đối với 33 quốc gia (WION Web Team, 2021), bao gồm các quốc gia Trung Quốc, Ấn Độ, Brazil, Iran và phần lớn các nước Châu Âu có tỷ lệ bao phủ vaccine cao. Trong thông báo vào ngày 08/10/2021, Trung tâm Kiểm soát và phòng ngừa dịch bệnh Hoa Kỳ (Centers for Disease Control and Prevention, CDC Hoa Kỳ) thông báo nước này sẽ mở cửa với các du khách quốc tế có chứng nhận tiêm các loại vaccine ngừa COVID-19 đã được các cơ quan quản lý của Hoa Kỳ hoặc WHO cấp phép (David, 2021). Điều này đồng nghĩa với việc hộ chiếu vaccine điện tử của các quốc gia và các loại vaccine không được liệt kê sẽ không được cho phép tại Hoa Kỳ. Ví dụ trên cho thấy rằng, không phải tất cả các loại vaccine ngừa COVID-19 đều được cấp phép sử dụng trên thế giới. Các quốc gia có thể quyết định công nhận Hộ chiếu vaccine điện tử đối với loại vaccine đã được phép sử dụng tại nước của họ.

Thứ ba, một trong các vấn đề pháp lý cấp thiết nhất khi áp dụng hộ chiếu vaccine điện tử là nguy cơ tội phạm ăn cắp thông tin của cá nhân người dùng nhưng chưa có chế tài xử lý. Khi sử dụng các loại ứng dụng quản lý sức khỏe kỹ thuật số, người dùng cần khai báo các thông tin cá nhân như họ tên, ngày tháng năm sinh, địa chỉ, số điện thoại, tình trạng sức khỏe, lịch sử đi lại... Nếu việc quản lý bảo mật thông tin không tốt, các đối tượng tội phạm cũng có thể dùng để theo dõi lịch trình của người dùng để thực hiện các kế hoạch phạm tội như khủng bố, bắt cóc, giả mạo vay nợ tín dụng hoặc bất kỳ hành vi có thể xâm phạm tới sức khỏe, tính mạng và danh dự, tài sản của người dùng.

Thứ tư, với sự phát triển của công nghệ thông tin, có thể xuất hiện việc làm giả hộ chiếu vaccine. Trên thực tế, vào tháng 04/2021, hộ chiếu vaccine giả được rao bán trên trang mua hàng trực tuyến nổi tiếng như Amazon, Etsy, eBay (Megan,

2021). Việc sử dụng hộ chiếu vaccine giả có thể bị truy tố và có thể bị phạt tù đến năm năm (Jonathan, 2021), mức phạt này trên thực tế sẽ là khá nhẹ bởi hậu quả của nó tới sức khỏe cộng đồng tiềm ẩn nguy cơ lớn hơn nhiều.

Nhìn chung, việc áp dụng chính sách hộ chiếu vaccine điện tử trong thời kỳ COVID-19 như hiện nay đã được nhiều nước thực hiện. Chính sách này đang ngày càng trở nên phổ biến như một giải pháp tất yếu trước khi có bất kỳ một sáng kiến nào tối ưu hơn nhằm phục hồi kinh tế thế giới nói chung và ngành kinh tế từ du lịch của thế giới nói riêng. Tuy nhiên, để hoàn thiện chính sách này thì vẫn cần một thời gian nữa cùng với nỗ lực xây dựng một khung pháp lý điều chỉnh các rủi ro mà chính sách hộ chiếu vaccine điện tử này mang lại.

4. Việc triển khai hộ chiếu vaccine điện tử tại Việt Nam và những vấn đề cần lưu ý

4.1 Sự phát triển của hộ chiếu vaccine ở Việt Nam hiện nay

Tháng 4/2021, trước bối cảnh dịch bệnh COVID-19 diễn biến phức tạp, Chính phủ giao cho Bộ Y tế nghiên cứu triển khai chương trình hộ chiếu vaccine. Về việc triển khai chương trình này, có hai vấn đề cần lưu ý: (i) Việc công nhận hộ chiếu vaccine của các quốc gia nước ngoài tại Việt Nam; (ii) Việc cấp hộ chiếu vaccine trong nước từ đó thúc đẩy công nhận hộ chiếu vaccine của Việt Nam tại nước ngoài. Trong quá trình từ khi bắt đầu triển khai nghiên cứu cho đến nay, Việt Nam đã từng bước đạt được một số kết quả, cụ thể như sau:

4.1.1 Đối với việc công nhận hộ chiếu vaccine của các nước khác

Ngày 04/08/2021, Bộ Y tế ban hành Công văn số 6288/BYT-MT hướng dẫn về việc cách ly y tế đối với người nhập cảnh đã tiêm chủng đủ liều vaccine phòng COVID-19, trong đó quy định những người nhập cảnh phải thực hiện cách ly y tế tập trung bảy ngày (Bộ Y tế, 2021a). Đến thời điểm đó, 44 quốc gia và vùng lãnh thổ đã được Việt Nam công nhận thông qua đường ngoại giao (Duong, 2021).

Tính đến ngày 14/03/2022, Việt Nam đã công nhận hộ chiếu vaccine của 79 quốc gia, vùng lãnh thổ (Cổng thông tin điện tử về công tác lãnh sự, 2022). Theo đó, những người mang hộ chiếu vaccine đến từ 79 nước này có thể sử dụng trực tiếp tại Việt Nam và được giảm thời gian cách ly tập trung mà không phải thực hiện nhiều thủ tục phức tạp khi nhập cảnh.

Để được công nhận chính thức, hộ chiếu vaccine nước ngoài cần đáp ứng các tiêu chí. *Thứ nhất*, Việt Nam chỉ chấp nhận các loại vaccine được Cơ quan Quản lý Dược phẩm Châu Âu, WHO, CDC Hoa Kỳ và Bộ Y tế Việt Nam cấp phép sử dụng trong trường hợp khẩn cấp. *Thứ hai*, về hình thức, mẫu hộ chiếu vaccine phải được cấp dưới hình thức điện tử và bản giấy kèm theo mã xác thực. *Thứ ba*, về quốc gia và vùng lãnh thổ được cấp giấy chứng nhận cần có tỷ lệ tiêm chủng rộng rãi và hệ số an toàn cao (Bộ Ngoại giao Việt Nam, 2021).

Theo Công văn số 1265/BYT-DP ngày 15/03/2022 của Bộ Y tế về việc phòng, chống dịch COVID-19 đối với người nhập cảnh, tất cả những người nhập cảnh vào Việt Nam, không bắt buộc phải có hộ chiếu vaccine. Theo Bộ Y tế, quy định này dựa trên cơ sở Việt Nam đã chuyển hướng chống dịch sang thích ứng an toàn khi tỷ lệ tiêm chủng ở nước ta đã đạt đến một tỷ lệ nhất định. Đặc biệt, số ca chuyển biến nặng và tử vong vẫn đang được kiểm soát tốt (Bộ Y tế, 2022). Như vậy, điều này cũng đồng nghĩa việc công nhận hộ chiếu vaccine của nước ngoài không còn nhiều ý nghĩa đối với Việt Nam. Cũng theo đó, cho đến ngày 22/08/2022, Bộ Ngoại giao không còn cập nhật danh sách hộ chiếu vaccine nước ngoài được công nhận tại Việt Nam trên Cổng thông tin điện tử của mình.

4.1.2 Đối với việc cấp hộ chiếu vaccine trong nước

Chính phủ đã quyết định việc mở cửa lại hoạt động du lịch từ ngày 15/3/2022. Hiện nay, các bộ, ngành liên quan của Việt Nam đang tích cực chuẩn bị để hướng mở cửa trở lại cho ngành du lịch cũng như xây dựng lại chính sách về thị thực đối với khách du lịch nhập cảnh Việt Nam (Chi, 2022). Trong thời gian qua, nhờ có những nỗ lực trong hoạt động ngoại giao vaccine, đến nay, Việt Nam đã đạt tỷ lệ tiêm chủng cao. Cùng với đó, Bộ Ngoại giao Việt Nam cũng đã đạt được thỏa thuận chung với một số nước về công nhận hộ chiếu vaccine lẫn nhau. Từ tháng 6/2022, Việt Nam đã đàm phán để hộ chiếu vaccine Việt Nam được kết nối với hệ thống các phần mềm COVID-19 của các quốc gia thuộc EU (ví dụ như CovidCheck của Thụy Sĩ, Corona-Warn của Đức...), từ đó, hộ chiếu vaccine Việt Nam sẽ được 27 nước EU cùng với 39 quốc gia và vùng lãnh thổ cũng tham gia hệ thống hộ chiếu vaccine của EU công nhận, đưa số quốc gia và vùng lãnh thổ mà hộ chiếu vaccine Việt Nam có thể được sử dụng lên 81 (Thái Bình, 2022).

Kể từ tháng 12/2021, Bộ Y tế ban hành Quyết định số 5772/QĐ-BYT về biểu mẫu và quy trình cấp hộ chiếu vaccine. Theo đó, biểu mẫu hộ chiếu vaccine điện tử bao gồm: Họ và tên và ngày sinh kết hợp với giấy tờ định danh khác như CMND, CCCD hay hộ chiếu để giúp định danh người sở hữu; Quốc tịch; Bệnh dịch mà chứng nhận nhằm tới; Ngày tiêm và số mũi tiêm đã nhận để xác định thông tin tiêm chủng; Liều số; Vaccine; Sản phẩm vaccine; Nhà cung cấp hoặc sản xuất vaccine; Mã số của chứng nhận (mã QR) (Bộ Y tế, 2021b). Thông tin chi tiết về quy trình ba bước cấp hộ chiếu vaccine cho công dân cũng được Bộ Y tế quy định trong Quyết định số 5772/QĐ-BYT.

4.2 Một số lưu ý cho Việt Nam khi tiến hành chương trình hộ chiếu vaccine điện tử

Hộ chiếu vaccine điện tử với những ưu điểm vượt trội đã được phân tích ở trên có thể coi là một trong những giải pháp hiệu quả nhất ở thời điểm hiện tại giúp nối lại các hoạt động ở phạm vi quốc tế, phục hồi kinh tế. Tuy nhiên, Chính phủ cần phải có những quy định cụ thể đảm bảo việc áp dụng này hiệu quả và tránh được nhiều rủi ro nhất.

Trong quá trình nghiên cứu về vấn đề này, nhóm tác giả có những đề xuất đối với Việt Nam trong việc áp dụng hộ chiếu vaccine điện tử như sau:

Một là, cần có quy định rõ ràng về điều kiện được cấp hộ chiếu vaccine điện tử. Từ thực tiễn triển khai của các nước, Việt Nam có thể áp dụng hộ chiếu vaccine điện tử đối với những người đã được tiêm đủ hai mũi vaccine; có xét nghiệm RT-PCR âm tính trong vòng 72 giờ trước khi xuất cảnh; đối với người đã từng nhiễm COVID-19 có thể yêu cầu thời gian hồi phục hợp lý và cần được xét nghiệm RT-PCR trước khi được cấp hộ chiếu vaccine điện tử sau 11 ngày kể từ ngày có kết quả xét nghiệm âm tính (kính nghiệm từ quy định mới của EU). Song song với việc triển khai mã QR trên điện thoại cá nhân, có thể cấp giấy chứng nhận tiêm chủng có mã QR, đồng thời cơ quan giám sát tại các khu vực kiểm tra cần có các biện pháp hỗ trợ công dân trong khai báo y tế điện tử. Ngoài ra, cần có sự thống nhất ứng dụng khai báo y tế về một hệ thống để thông tin được cập nhật nhanh chóng, hiệu quả, không gây khó khăn cho công dân trong khai báo và khó khăn cho cơ quan quản lý trong kiểm soát dữ liệu.

Hai là, Việt Nam cần có sự thống nhất hợp tác với các quốc gia trên thế giới đã và đang triển khai hình thức này, từ việc sử dụng các loại vaccine nào cho đến quy chuẩn mẫu chứng nhận tiêm chủng chung, quy trình kiểm dịch vaccine... Tính đến thời điểm triển khai Nghị quyết số 128/NQ-CP của Chính phủ ban hành ngày 11/10/2021 về thích ứng an toàn, linh hoạt, kiểm soát hiệu quả dịch COVID-19, Việt Nam đang tạm thời công nhận mẫu chứng nhận tiêm chủng của 72 quốc gia và vùng lãnh thổ (Thanh, 2021). Hiện nay, Việt Nam đã cấp phép tiêm chủng tám loại vaccine COVID-19 (Trung tâm Kiểm soát bệnh tật Thành phố Hồ Chí Minh, 2021), trong đó có Vero Cell và Abdala là hai loại vaccine chưa được WHO công nhận (World Health Organization, 2021), điều này dẫn đến khả năng một số nước trên thế giới cũng chưa công nhận tính hiệu quả của các loại vaccine này và không chấp nhận việc nhập cảnh với đối tượng được tiêm chủng bởi các loại vaccine trên. Thời gian tới, Việt Nam có thể đàm phán để ký kết thỏa thuận với các quốc gia và vùng lãnh thổ để được công nhận và áp dụng hộ chiếu vaccine điện tử của Việt Nam.

Ba là, các quy trình kiểm soát dịch bệnh cần được tiến hành hài hòa giữa Việt Nam và các quốc gia khác nhằm đảm bảo việc thực hiện đồng bộ, chặt chẽ. Để làm được điều đó, Việt Nam cần đàm phán, thúc đẩy hợp tác với các nước về áp dụng các giải pháp công nghệ. Điều này cần được thực hiện giữa các cấp chính phủ trong nước và nước ngoài với nhau, bên cạnh sự hỗ trợ của các tập đoàn công nghệ lớn trong nước và quốc tế (như Microsoft, Viettel, FPT...).

Bốn là, trường hợp người nước ngoài có hộ chiếu vaccine điện tử đã được xác thực có thể được xem xét tinh giản thủ tục cách ly sau khi nhập cảnh. Cụ thể, khi nhập cảnh, người nước ngoài có thể được yêu cầu xuất trình phiên bản quốc tế của giấy chứng nhận sức khỏe, trong đó phải có thông tin về sức khỏe, tình trạng tiêm chủng và lịch sử đi lại của họ trước khi đến Việt Nam; họ cũng cần chấp nhận các xét nghiệm

nhanh ngay khi đến Việt Nam. Nếu hành khách có hộ chiếu vaccine điện tử hợp lệ thì chỉ cần cách ly trong bảy ngày, song hành là việc áp dụng các giải pháp về công nghệ để theo dõi chính xác sự di chuyển của người đó ở Việt Nam nhằm phát hiện nhanh chóng nguồn bệnh trong trường hợp phát sinh ổ dịch từ người nhập cảnh.

Năm là, việc áp dụng hộ chiếu vaccine điện tử cần đảm bảo quyền tự do, bình đẳng của công dân. Tại Điều 16 khoản 2, Hiến pháp Việt Nam năm 2013 quy định: “Không ai bị phân biệt đối xử trong đời sống chính trị, dân sự, kinh tế, văn hóa, xã hội”. Vì vậy, việc triển khai hộ chiếu vaccine điện tử cũng cần đảm bảo được thực hiện đồng bộ; không thể có sự phân biệt giữa các cá nhân chưa có điều kiện tiêm chủng và người đã tiêm chủng đủ hai mũi; đồng thời đối với những cá nhân không có thiết bị công nghệ cao, cần có những phương án thay thế.

Sáu là, vấn đề bảo mật thông tin cần được chú trọng. Trong quá trình triển khai hộ chiếu vaccine điện tử, chính phủ và các cơ quan liên quan cần lưu ý hơn về nguy cơ liên quan đến tội phạm công nghệ cao; từ đó, cần có sự xem xét, cân nhắc kỹ các tình huống có thể phát sinh để ban hành ra chế tài xử lý, phù hợp với bối cảnh để giảm thiểu tối đa tỷ lệ tội phạm từ hình thức hộ chiếu vaccine điện tử mới và đảm bảo bảo mật thông tin cá nhân của người dùng. Ngoài ra, các tổ chức phát triển ứng dụng công nghệ cho hộ chiếu vaccine điện tử cũng cần lưu ý đến vấn đề này để thiết kế, xây dựng hệ thống phần mềm hợp lý.

Tóm lại, trong bối cảnh dịch COVID-19 vẫn còn diễn biến khó lường, hiệu quả tích cực mà hộ chiếu vaccine điện tử mang lại là vô cùng thiết thực. Tuy nhiên, để đảm bảo tối ưu hoá mục tiêu kép, vừa phát triển kinh tế vừa phòng, chống dịch COVID-19 tại Việt Nam, việc triển khai chính sách này đòi hỏi các giải pháp song hành, đồng bộ, cùng với đó là thái độ thận trọng và quyết tâm cao nhất ở tất cả các cấp, bộ, ban, ngành.

5. Kết luận

Cuộc Cách mạng Công nghiệp 4.0 đã phát triển bùng nổ trong khoảng 20 năm trở lại đây. Tuy nhiên, phải đến khi có sự xuất hiện của COVID-19, việc chuyển đổi số mới diễn ra nhanh chóng, sâu rộng trên tất cả các lĩnh vực như hiện nay. Hộ chiếu vaccine điện tử là hệ quả không thể thiếu trong tương lai để kiểm soát tình hình sức khỏe thường xuyên của du khách, đặc biệt là khách du lịch quốc tế. Chính sách này vừa giúp khai thác, khôi phục trở lại các ngành nghề, lĩnh vực đã bị ngừng trệ do COVID-19, đồng thời, là biện pháp để giảm thiểu rủi ro lây lan dịch bệnh (không chỉ ứng với mỗi COVID-19) trên diện rộng trong tương lai. Mặt khác, đây vẫn là một vấn đề mới đi kèm với nhiều rủi ro khiến cho các quốc gia cần phải cân nhắc thận trọng trước khi áp dụng để đảm bảo chương trình này mang lại hiệu quả tối ưu. Trên thực tế, một số vấn đề pháp lý có thể phát sinh từ chương trình hộ chiếu vaccine điện tử như việc phân biệt chủng tộc vaccine, rò rỉ thông tin cá nhân, việc công nhận vaccine giữa các quốc gia... Vì vậy, dựa trên cơ sở nghiên cứu pháp luật Trung Quốc, Hoa Kỳ và một số quốc gia EU, nhóm tác giả đưa ra quan điểm về những lưu ý cho Việt Nam

khi triển khai chính sách hộ chiếu vaccine điện tử để tận dụng tối đa lợi ích và giảm thiểu nguy cơ mà chương trình này đem lại trong thời gian tới.

Do thời gian nghiên cứu cũng như kinh nghiệm chủ quan của nhóm tác giả còn hạn chế, bài viết có thể còn nhiều thiếu sót, kính mong độc giả đưa ra ý kiến góp ý giúp chúng tôi hoàn thiện nghiên cứu.

Tài liệu tham khảo

- Bloomberg (2020), “Commonpass digital health pass and global trust framework launches to enable safer travel and accelerate border reopenings”, <https://www.bloomberg.com/press-releases/2020-10-07/commonpass-digital-health-pass-and-global-trust-framework-launches-to-enable-safer-travel-and-accelerate-border-reopenings>, truy cập ngày 18/03/2022.
- Bộ Ngoại giao Việt Nam (2021), “Nội dung Hợp báo thường kỳ lần thứ 20 năm 2021”, https://www.mofa.gov.vn/vi/tt_baochi/nr140808202328/ns211104164408/view, truy cập ngày 17/03/2022.
- Bộ Y tế (2021a), *Công văn số 6288/BYT-MT ngày 04 ngày 08 tháng 2021 về việc cắt giảm thời gian cách ly y tế tập trung đối với người nhập cảnh đã tiêm đủ liều vaccine phòng COVID-19*.
- Bộ Y tế (2021b), *Quyết định số 5772/QĐ-BYT ngày 20 tháng 12 năm 2021 về Biểu mẫu và quy trình cấp “Hộ chiếu”*.
- Bộ Y tế (2022), *Công văn số 1265/BYT-DP ngày 15 tháng 03 năm 2022 về việc phòng, chống dịch COVID-19 đối với người nhập cảnh*.
- Bolotin, S., Wilson, S. & Murti, M. (2021), “Achieving and sustaining herd immunity to SARS-CoV-2”, *Canadian Medical Association Journal*, Vol. 193 No. 28, E1089.
- Brehring, S. (2021), “How long do the COVID-19 vaccines protect you?”, *Healthline* <https://www.healthline.com/health/how-long-does-covid-vaccine-protect-you>, truy cập ngày 10/10/2021.
- Chính phủ (2021), Nghị quyết số 45/NQ-CP ngày 16 tháng 04 năm 2021 về phiên họp triển khai công việc của Chính phủ sau khi được kiện toàn tại kỳ họp thứ 11, Quốc Hội khóa XIV.
- Cổng thông tin điện tử về công tác lãnh sự (2022), “Mẫu chứng nhận tiêm chủng, giấy xác nhận khỏi bệnh COVID-19 của nước ngoài”, *Bộ Ngoại giao Việt Nam*, <https://lanhsuvietnam.gov.vn/Lists/BaiViet/B%C3%A0i%20vi%E1%BA%BFT/DispForm.aspx?List=dc7c7d75-6a32-4215-afeb-47d4bee70eee&ID=1078>, truy cập ngày 22/08/2022.
- David, S. (2021), “U.S. will accept WHO-approved COVID-19 vaccines for international visitors”, *Reuters*, https://www.reuters.com/world/us/us-will-accept-who-approved-covid-19-vaccines-international-visitors-2021-10-08/?fbclid=IwAR0k2xbSs0Pj_RMN00BeXMfoRsQ1Z0peSIBRmGd0WsQGjJsmYOFZjk62zAg, truy cập ngày 10/10/2021.
- Dương, N. (2021), “Việt Nam đã có hướng dẫn tạm thời về thực hiện hộ chiếu vaccine”, *Báo Người lao động*, <https://nld.com.vn/thoi-su/viet-nam-da-co-huong-dan-tam-thoi-ve-thuc-hien-ho-chieu-vac-xin-20210819171138264.htm>, truy cập ngày 14/03/2022.

- European Parliament & the Council (2021), Regulation (EU) 2021/953 of 14 June 2021 on a framework for the issuance, verification and acceptance of interoperable COVID-19 vaccination, test and recovery certificates (EU Digital COVID Certificate) to facilitate free movement during the COVID-19 pandemic.
- Hodgkin, R., Haddon, C. & Sasse, T. (2022), “Covid passports”, *Institute for Government*, <https://www.instituteforgovernment.org.uk/explainers/vaccine-passports>, truy cập ngày 17/03/2022.
- IATA (2021), “IATA travel pass Q&A”, <https://www.iata.org/contentassets/2b02a4f452384b1fbae0a4c40e8a5d0c/travel-pass-faqs.pdf>, truy cập ngày 17/10/2021.
- Institute for Government (2021), “Covid passport”, <https://www.instituteforgovernment.org.uk/printpdf/10375>, truy cập ngày 05/10/2021.
- International Business Machines (2021), “IBM digital health pass”, <https://www.ibm.com/products/digital-health-pass>, truy cập ngày 30/09/2021.
- Jonathan, R. (2021), “Can you get in trouble for using or making a fake vaccine card?”, *WWL TV*, <https://www.wwtv.com/article/news/health/coronavirus/vaccine/using-or-making-a-fake-covid-vaccination-card-is-a-federal-crime/289-8edfc6b3-c490-4dbf-b516-9f8c59e04282>, truy cập ngày 02/10/2021.
- Karopoulos, G., Hernandez-Ramos, J.L., Kouliaridis, V. & Kambourakis, G. (2021), “A survey on digital certificates approaches for the COVID-19 pandemic”, *IEEE Access*, Vol. 9, pp. 138003-138025.
- Lan, H. (2022), “Người Việt đi du lịch nước ngoài tăng cao”, <https://vnexpress.net/nguoi-viet-di-du-lich-nuoc-ngoai-tang-cao-4436109.html>, truy cập ngày 14/03/2022.
- Legal Information Institute (2021), “18 U.S. Code § 1017 - Government seals wrongfully used and instruments wrongfully sealed”, *Cornell Law School*, <https://www.law.cornell.edu/uscode/text/18/1017>, truy cập ngày 02/10/2021.
- Leng, S. (2021), “China could consider issuing vaccine passports by end of this year: WHO expert”, *Global Times*, <https://www.globaltimes.cn/page/202106/1225983.shtml>, truy cập ngày 11/10/2021.
- Library of Congress (2021), “China: digital vaccination certificate for citizens traveling overseas launched”, <https://www.loc.gov/item/global-legal-monitor/2021-03-18/china-digital-vaccination-certificate-for-citizens-traveling-overseas-launched/>, truy cập ngày 19/10/2021.
- Megan, C. (2021), “Scammer are selling fake COVID-19 vaccination cards online”, *CBS News*, <https://www.cbsnews.com/news/covid-vaccination-cards-fake-scammers-fraud/>, truy cập ngày 02/10/2021.
- Mehl, G., Ratanaprayul, N., Ritz, D., Veltsos, P. & Junior, B.M. (2021), *Digital Documentation of COVID-19 Certificates: Vaccination Status — Technical Specifications and Implementation Guidance*, Geneva: World Health Organization.
- Phạm, H. (2021), “Hộ chiếu vaccine được xem là một trong những giải pháp vực dậy các nền kinh tế”, *Báo Công an Nhân dân*, <https://cand.com.vn/Van-de-hom-nay-thoi-su/Ho-chieu-vaccine-duoc-xem-la-mot-trong-nhung-giai-phap-vuc-day-cac-nen-kinh-te-i620694/>, truy cập ngày 01/11/2021.
- Phan, T. (2021), “Trung Quốc sử dụng công nghệ kỹ thuật số như mũi nhọn trong cuộc chiến chống dịch COVID-19”, *Báo điện tử VTV*, <https://vtv.vn/suc-khoe/trung->

quoc-su-dung-cong-nghe-ky-thuat-so-nhu-mui-nhon-trong-cuoc-chien-chong-dich-COVID-19-20210312080017443.htm, truy cập ngày 01/10/2021.

- Phelan, A.L. (2020), “COVID-19 immunity passports and vaccination certificates: scientific, equitable, and legal challenges”, *Lancet*, Vol. 395 No. 10237, pp. 1595-1598.
- Prakash, N. & Mitzi, N. (2022), “How long does protective immunity against COVID-19 last after infection or vaccination? Two immunologists explain”, *The Conversation*, <https://theconversation.com/how-long-does-protective-immunity-against-COVID-19-last-after-infection-or-vaccination-two-immunologists-explain-177309>, truy cập ngày 18/03/2022.
- Rebecca, H. (2021), “What is a vaccine passport? Can I get one?”, <https://www.vox.com/recode/22384340/vaccine-passport-vaccine-record-COVID-19-clear-commonpass-excelior-pass>, truy cập ngày 18/03/2022.
- Rosa, H., Catherine, H. & Tom, S. (2021), “Covid passport”, *Institute for Government*, <https://www.instituteforgovernment.org.uk/explainers/vaccine-passports>, truy cập ngày 05/10/2021.
- Thanh, T. (2021), “Việt Nam công nhận hộ chiếu vaccine của những nơi nào?”, *Báo Vietnamplus*, <https://www.vietnamplus.vn/infographics-viet-nam-cong-nhan-ho-chieu-vaccine-cua-nhung-noi-nao/748270.vnp>, truy cập ngày 22/10/2021.
- The Commons Project Foundation (2021), “General FAQs”, <https://commonpass.org/faqs>, truy cập ngày 19/10/2021.
- The Commons Project (2021), “Project common pass”, <https://thecommonsproject.org/commonpass>, truy cập ngày 29/09/2021.
- The European Commission (2021), “EU digital COVID certificate Regulation”, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32021R0953&from=EN>, truy cập ngày 30/9/2021.
- The European Commission (2022), “EU digital COVID certificate”, *Official website of the European Union*, https://ec.europa.eu/info/index_en, truy cập ngày 14/03/2022.
- Trung tâm Kiểm soát bệnh tật Thành phố Hồ Chí Minh (2021), “8 loại vaccine phòng COVID-19 đã được cấp phép tại Việt Nam”, <https://hcdc.vn/category/van-de-suc-khoe/covid19/tai-lieu-truyen-thong/8-loai-vaxin-phong-covid19-da-duoc-cap-phep-tai-viet-nam-27092973b1ad3fac17d53891de8b274f.html>, truy cập ngày 15/10/2021.
- Tuệ, A. (2021), “Hộ chiếu vaccine COVID-19: Thí điểm nhưng cần cẩn trọng”, *Báo điện tử Đảng Cộng Sản Việt Nam*, <https://dangcongsan.vn/phong-chong-dich-COVID-19/ho-chieu-vaccine-COVID-19-thi-diem-nhung-can-can-trong-585757.html>, truy cập ngày 17/10/2021.
- WION Web Team (2021), “Travellers vaccinated with WHO approved Covid vaccines can enter US: CDC”, <https://www.wionews.com/world/travellers-vaccinated-with-who-approved-covid-vaccines-can-enter-us-cdc-419527>, truy cập ngày 10/10/2021.
- World Health Organization (2022), “10 vaccines approved for use by WHO”, <https://covid19.trackvaccines.org/agency/who/>, truy cập ngày 19/03/2022.
- Thái, B. (2022), “Hơn 31 triệu hộ chiếu vaccine Việt Nam đến nay được bao nhiêu nước công nhận?”, <https://suckhoedoisong.vn/hon-31-trieu-ho-chieu-vaccine-cua-viet-nam-den-nay-duoc-bao-nhieu-nuoc-cong-nhan-169220605171957837.htm>, truy cập ngày 22/8/2022.